ምዕራፍ አምስት

ሥነ-ግጥም

የምዕራፉ ዓላማዎች:- ተማሪዎች! ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፣

- ዜማውን ጠብቃችሁ ግጥም ታነባላችሁ::
- የግጥም ሙያዊ ቃላትን ለይታችሁ ትጠቀማላችሁ::
- ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ትሰጣላችሁ::
- ጅምር ስንኞችን ታሟላላችሁ::
- የግጥምን መልዕክት ታብራራላችሁ::
- ከግጥም ዘይቤዎችን ለይታቸሁ ታወጣላችሁ::
- የዓረፍተነገሮችን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሰሪያ አንቀጽ ለይታችሁ ትገልጻላችሁ::
- በቃል በማጥናት ንግግር ታደርጋላችሁ::
- ግጥምን እንደ ድምጹ ባህርይ (መርዘም ማጠር፤ መጥበቅ መላላት) ታነባላችሁ::
- ከተለያዩ ምንጮች የተገኙ መረጃዎችን በማስታወሻ አያያዝ ሥርዓት መሠረት ይዛችሁ ታቀርባላችሁ::

© MoE, FDRE
Not to be reproduced

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

፩. ከግጥምና ከዝርው (ስድ ጽሑፍ) አንባቢውን ወይም አድማጩን ይበልጥ የሚስበው የትኛው ነው? ለምን ይመስላችኋል?
፪. በግጥምና በዝርው ጽሑፍ መካከል ያሉ ልዩነቶች ምን ምን ናቸው?
፫. «ግጥም ሙዚቃዊ ቃና ወይም ዜማ አለው» ሲባል ምን ማለት ነው?
፬. ግጥም በሚነበብበት ጊዜ ዜማውን ለመጠበቅ ጥንቃቄ መደረግ አለበት ትላላችሁ? ለምን ?

ዳግመኛ ቃልኪዳን

ባለ ብዙ ልሳን፣
እናት የብዙሀን፣
አንቺ ኢትዮጵያዬ፣
የነፃነት ቀንዲል ሰንደቅ ዓላማዬ፣
የቆራጥ ጀግኖች ምንጭ የአንድነት አርማዬ።

በአጭር ታጥቄ፣
ወገቤን አጥብቄ፣
ክንዴን አፈርጥሜ፣
ስለተነሳሁኝ እልል በይ እማዬ፣
የመኖሬ ተስፋ አንቺ ህልውናዬ፣
የእድገት መሰላል፣
ብርኩማዬ'ኮ ነሽ የአፍታ ማረፊያዬ፣
መንደላቀቂያዬ ምቹ መከዳዬ።

እና በመሆንሽ ቃሌን አድሻለሁ፣
ሁሉ ያንቺ ሆኖ፣
ሁሉን ማድረግ ችለሽ፣
መቼም ቢሆን ከየትም፣

© MoE, FDR Ethiopia Not to be republished

ምኑንም ከማንም፣
ከመለመን ድነሽ፣
ምንጊዜም ከምንም፣
ራስሽን ችለሽ፣
ካላየሁ በስተቀር ክንዴን ሳላዝለው፣
ፊቴን ሳልመልሰው፣
ዳግመኛ ቃል ኪዳን ገብቸልሻለሁ።

የደፈረሽ ጠላት፣
ረሃብና ጥማት፣
እጦትና እርዛት፣
ጠብና ጦርነት፣
ምንጩ ማይምነት።

ያን ስምሽን ፍቆ ያሰኘሽ ኋላቀር፣
በፅኑ ተመትቶ እሱ ኋላ ሳይቀር፣
ፍፁም ተወግዶ በእርግጥ ተደምስሶ፣
የጎደፈው ስምሽ ዳግመኛ ታድሶ፣
የቀደመው ክብርሽ ሳላይ ተመልሶ፣
ቅስሜ አይሰበርም፣
ክንዴ አይታጠፍም፣
እያልኩኝ ደግሜ፣
እስከሚሳካልኝ ተፈ'ቶ እስካይ ህልሜ፣
ቃል 'ገባልሻለሁ ይኸው ፊትሽ ቆሜ።

(ዓለማየሁ ዘውዴ፣ ንስሀና ሌሎች ግጥሞች፣ 2003፣ ገጽ 116-117)

© MoE, FDR Ethiopia Not to be republished

© MoE, FDRE Not to be reproduced

መልመጃዎች

ክፍል አንድ:- ንባብ

፩. ግጥሙን መሰረት በማድረግ ትክክል ከሆነ እውነት ትክክል ካልሆነ ሐሰት በማለት መልሱ።

1. እንደ ግጥሙ ከሆነ ባለታሪኩ ቃል ሲገባ የመጀመሪያ ጊዜው አይደለም።
2. ባለ ብዙ ልሳን ሲል ንግግር ታበዣለሽ ማለቱ ነው።
3. "ያን ስምሽን ፍቆ" የሚለው ኋላ ቀርነትን ነው።
4. ባለ ታሪኩ ሀገሩን ለማልማት ሥራ ውስጥ ገብቶ በመንቀሳቀስ ላይ ይገኛል።
5. "መከዳዬ ነሽ" የሚለውን ሐረግ የተጠቀመው ሀገሩ መኖሪያው መሆኗን ለማመልከት ነው።

፪. በግጥሙ መሠረት ለተከታዮቹ ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. ኢትዮጵያን ለደፈራት ጠላት መነሻ ምክንያት የሆነው የትኛው ነው?
   - ሀ) ረሐብ
   - ለ) ጦርነት
   - ሐ) እርዛት
   - መ) አለመማር
2. ባለታሪኩ "ፊቴን ላልመልሰው" ሲል ምን ማለቱ ነው?
   - ሀ) ያለፈውን ላልመለከት
   - ለ) ላላፈገፍግ
   - ሐ) ከኋላዬ ያለውን ላልመለከት
   - መ) የልጅነት መልኬን ላልመለከት
3. "ያን ስምሽን ፍቆ" የሚለው የትኛውን ስሟን ነው?
   - ሀ) የጥንት ስልጣኔና ክብሯን
   - ለ) ለምለም ሀገር መሆኗን
   - ሐ) ኢትዮጵያ የሚለውን
   - መ) ኋላ ቀርነቷን
4. እንደ ተራኪው አገላለጽ ኢትዮጵያን የማይመለከተው የትኛው ነው?
   - ሀ) ተረጅነት
   - ለ) ቅኝ ተገዢነት
   - ሐ) የጥንት ገናናነት
   - መ) ኋላ ቀርነት

5. ገጣሚው ሃገሩን “ብርኩማዬ ነሽ” ሲል ምኑ መሆኗን ለማመልከት ነው?

ሀ) መኖሪያው ሐ) ትውልድ ቦታው

ለ) መመገቢያው መ) መመኪያው

6. “ክንዴን አፈርጥሜ” ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ) ክንዴን አወፍሬ ሐ) ክንዴ አፈር ተጠምቶ

ለ) ክንዴን ተማምኜ መ) ክንዴን አጠንክሬ

ፎ. ግጥሙን መሠረት አድርጋችሁ ለሚከተሉት ጥያቄዎች መልስ ስጡ፡፡

1. ጸሐፊው ኢትዮጵያን «ባለብዙ ልሳን፣ እናት የብዙሐን” ሲል ምን ማለቱ እንደሆነ አብራሩ፡፡
2. ገጣሚው “እልል በይ እማዬ” የሚልበት ምክንያት ምንድን ነው?
3. “የጐደፈው ስምሽ ዳግመኛ ታድሶ” የሚለው ስንኝ ምንን ያመለክታል?
4. ገጣሚው ክንዱን የሚያዝለውና ከትግል ፊቱን የሚያዞረው መቼ ነው?
5. በገጣሚው እምነት ራስ መቻል በምን ይገለጻል?

ክፍል ሁለት፡- ንግግር

1. “ዳግመኛ ቃል ኪዳን” በሚል ርዕስ በቀረበው የገጣሚው ሀሳብ ላይ ትስማማላችሁ? ወይስ የሌለ ችግር ነው የተነሳው? በጥንድ በጥንድ ተወያዩና አቋማችሁን ከምክንያቶቻችሁ ጋር አቅርቡ፡፡
2. የመረጣችሁትን አንድ ግጥም ወይም ዝርው (ስድ ጽሑፍ) አጥን ታችሁ በቃል (ጽሑፉን ሳትመለከቱ) ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡ መልዕ ክቱንም ተናገሩ፡፡

© MoE, FDRE Not to be reproduced

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

ጽሑፍን አጥንቶ በቃል ለማቅረብ የማያግዙ ነጥቦች:-

- በጽሑፍ የቀረበን ሐሳብ በቃል ለማጥናት በቅድሚያ ጽሑፉን ለመረዳት ማንበብ፣
- በጽሑፍ በተያዘው ሐሳብ ውስጥ ያሉትን ዋና ዋና ነጥቦችና ዝርዝር ነጥቦችን መለየት፣
- ዋናና ዝርዝር ነጥቦች የተያያዙበትን ተጠየቅና ቅድም ተከተላቸውን መረዳት፣
- ወደ ትናንሽ ክፍሎች በመከፋፈል ለአጠናን ማመቻቸት፣
- የቀረበው ጽሑፍ ሀሳብ በቃል እስኪያዝ ድረስ ከፍላጎት ጋር ሀሳብን ሰብስቦ ደጋግሞ ማንበብ፣
- በቃል ለሚቀርብ ንግግር የሚጠና ሐሳብ የሚጠናው፣ ሐሳቡ ብቻ ሳይሆን በንግግር የሚቀርብበት ሁኔታ ጭምር እንደሆነ መረዳት፣

1. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት በሬዲዮ ወይም በቴሌቪዥን የቀረቡ ገለጻዎችን፣ ማብራሪያዎችን ወይም ጥያቄና መልሶችን ተከታትላችሁ ማስታወሻ በመያዝ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ::

(ማስታወሻ አያያዝ በተመለከተ በሌሎች ምዕራፎች የተነሱ ነጥቦችን አስታውሱ::)

ክፍል ሶስት:- ጽሕፈት

፩. የሚከተለውን ግጥም ዜማውን ጠብቃችሁ በጥሞና አንብቡና «እሱ» የተባለው ሰው ምን ዓይነት ባህርይ እንዳለው፣ እንዲህ ዓይነት ባህርይ የቱን ያህል ጎጂ እንደሆነ ጽፋችሁ ለክፍል አቅርቡ:: ባቀረባችሁት ላይም ተወያዩ::

እሱነው እሱ

እሱነው እሱ
ዐይን ባይኖረው
ለምን ብርሃን ኖረ የሚለው፤
እግር ባይኖረው
ለምን መንገድ ኖረ የሚለው ፤
እሱነው እሱ
ከቀናቴ
ፀሐይቱን የሰረቀ
በመንገዴ
አሜከላ ያፀደቀ::

(ደበበ ሰይፉ፣ 1980፣55)

ክፍል አራት፡- ሰዋሰው

የዓረፍተነገር ክፍሎች

በአንድ የተሟላ ዓረፍተነገር ውስጥ የሚገኙት ዋና ዋና ክፍሎች ባለቤት ተሳቢና ማሰሪያ አንቀጽ ናቸው፡፡

ባለቤት፡- በአንድ ዓረፍተነገር ውስጥ ድርጊት ፈጻሚው ነው፡፡

ተሳቢ፡- በዓረፍተነገሩ የተፈጸመው ድርጊት የተፈጸመበት ነው፡፡

ማሰሪያ አንቀጽ፡- የዓረፍተነገሩ መቋጫ (ማሰሪያ) ነው፡፡

- ባለቤትን ለማግኘት ማሰሪያ አንቀጹን ይዘን፣ ማን አደረገ? ማን ምን ሆነ ማን ምንድን ነው? ለእንስሳትና ለነገሮች ደግሞ "ማን?" የሚለውን «ምን» በሚል በመተካት መጠየቅ ይኖርብናል፡፡
- ተሳቢን ለማግኘት "ማንን" ወይም "ምንን" በማለት መጠየቅ ይጠበቅብናል፡፡
- ዓረፍተነገሩ የተጠቃለለበት ቃል የዓረፍተነገሩ ማሰሪያ አንቀፅ ነው፡፡
- **ምሳሌ፡-** ገበሬው መሬቱን አረሰው፡፡

ባለቤት	ተሳቢ	ማሰሪያ አንቀጽ
ገበሬው	መሬቱን	አረሰው

፩. ከላይ በተገለጸው ምሳሌ መሠረት፣ በሚከተሉት ዐረፍተነገሮች ውስጥ ያሉትን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሠሪያ አንቀፆች አውጡና በሰንጠረዥ አሳዩ፡፡

1. ግንበኛው ድንጋዩን ፈለጠ፡፡
2. ጎርፉ ዛፉን ገነደሰው፡፡
3. መቅደስ በሩን ቀጠቀጠችው፡፡
4. መምህራኑ ቤት ገዙ፡፡
5. ዶሮዎቹ እንቁላል ጣሉ፡፡
6. አክስቴ የጠላውን አተላ ደፋችው፡፡

© MoE, FDRE Not to be reproduced

© MoE, FDRE Not to be reproduced

፪. የየራሳችሁን ዓረፍተነገሮች ጻፉና ከጓደኞቻችሁ ጋር በመቀያየር የየዐረፍተ ነገሮቹን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሠሪያ አንቀፅ አውጡ፤ በመልሶቻችሁም ላይ ተነጋገሩ።

ክፍል አምስት፡- ስነ-ጽሑፍ

የግጥም ሙያዊ ቃሳት

ስለ ግጥም ሲነሳ ሰፊ አገልግሎት የሚሰጡ ሙያዊ ቃላትና ሐረጋት አሉ። ከነዚህ መካከል የሚከተሉትን እናገኛለን።

1. **ስንኝ፡-** ሐረጎችን ያካተተ የግጥሙ አንድ መስመር ነው።
2. **ሐረግ፡-** በአንድ ትንፋሽ የሚነበብ የስንኝ ክፍል ነው። ሐረጉ በስንኙ መጀመሪያ ላይ ካለ መነሻ ሐረግ፣ በስንኙ መጨረሻ ላይ ከተገኘ መድረሻ ሐረግ ይባላል።
3. **ቤት፡-** በስንኝ መጨረሻ ላይ ያለው ቃል የመጨረሻ ሆሄ ወይም ድምጽ ነው።
4. **ቤት መታ፡-** አንድ ስንኝ በምጣኔ ተሳክቶ ሲጨርስ፣ ቤት መታ ይባላል።
5. **ቤት ደፋ፡-** ግጥሙ ባለ ሁለት ስንኝ ከሆነ፣ የሁለተኛው ስንኝ ቤት ከመጀመሪያው ጋር ተጣጥሞ (ተመሳስሎ) ሲጨርስ ቤት ደፋ ይባላል።
6. **ቤት መምቻ ቃል፡-** በተመሳሳይ ሆሄ /ድምጽ/ በሚጨርሱ ስንኞች የተመሰረተ ግጥም፣ የመጀመሪያው ስንኝ መጨረሻ ቃል ነው።
7. **ቤት መድፊያ ቃል፡-** በተመሳሳይ ሆሄ/ድምጽ/ በሚጨርሱ ስንኞች የተመሰረተ ግጥም የመጨረሻው ስንኝ መጨረሻ ቃል ነው።
8. **አንጓ /አርኬ/፡-** በአንድ አይነት ቤት የተደረደሩ ስንኞች ስብስብ ሲሆን፣ በአራት ነጥብ ይዘጋል።

፩. የሚከተለውን ግጥም ዜማውን ጠብቃችሁ አንብቡና ከስሩ የቀረቡትን ጥያቄዎች መልሱ።

ድምር ቅራቅንቦ፣ ስንክሳር ኮረጆ፣
ትንሽ ሆና ትልቅ፣ ጓዘ ብዙ ጎጆ።

© MoE, FD
Not to be rep

ምላጭ፣ መርፌ፣ ስኳር ፣ እጣን፣ ከርቤ፣ ሰንደል፣
ሰዓት ፣ ሬዲዮ፣ ሁሉንም በጥቅል፣
አምቃ የያዘች፣ትልቅ ትንሽ ሳትል፡፡
ድንቡሎ ላመጣ፣ "ኖትም" ለመዘዘ፣
በወር ላይ ክፍያ፣ በዱቤ ላዘዘ፡፡
ከድሃውም ድሃ፣ "ከቱጃሩም ቱጃር፣"
እንደ ሁሉ ሆና፣ ሁሉን የምትኖር፡፡
በየጉራንጉሩ፣ በየበራፉ ላይ፣
ይቺ ትንሿ ቤት፣ ያፍንጫ ስር ተባይ፡፡

(አሰራት ዳምጠው፣ 1977፣ ፅጌረዳ ብዕር)

1. የመጀመሪያው ስንኝ ስንት ሐረጎች አሉት?
2. የሁለተኛው ስንኝ መነሻ ሐረግ ምን የሚለው ነው?
3. የሶስተኛው ስንኝ መድረሻ ሐረግ የትኛው ነው?
4. በመጨረሻዎቹ ሁለት ስንኞች የተመሰረተው ግጥም ቤት ምንድነው?
5. ግጥሙ በጠቅላላ ስንት ስንኞች አሉት?
6. የግጥሙ ሐረጎች ብዛት ስንት ነው?
7. በመጀመሪያዎቹ ሁለት ስንኞች የተገነባው ግጥም፣ "ቤት መታ" የምንለው የት ላይ ነው?
8. በሶስተኛ በአራተኛና በአምስተኛ ስንኞች የተመሠረተው ግጥም "ቤት ደፋ" የምንለው የት ላይ ነው?
9. የግጥሙ ሁለተኛ አንጓ ስንት ስንኞች አሉት?
10. የግጥሙ ርዕስ ምን ሊሆን ይችላል?

፫. የሚከተሉት ቃላት ከዚህ በላይ ከቀረበው ግጥም የወጡ ናቸው፤ ተመሳሳይ ፍቻቸውን ፈልጉ፡፡

1. ቅራቅንቦ	3. ስንክሳር	5. ኖት
2. ኮረጆ	4. ድንቡሎ	6. ቱጃር

© MoE, FDR
Not to be rep

፫. በግጥሙ መሠረት ለሚከተሉት ቃላትና ሐረጋት ተቃራኒ ፍች ፈልጉላቸው፡፡

1. ጓዘ ብዙ
2. በጥቅል
3. አምቃ
4. ዱቤ
5. አፍንጫ ስር
6. ጉራንጉር

የግጥምና የዝርው (ስድ ጽሑፍ) ልዩነት

ግጥም

- ስንኞቹ በአንድ በአንድ መስመር እየተጻፉ ወደታች ይደረደሩበታል፡፡
- ያልተሰለቹና ሰፊ መልእክትን ማስተላለፍ የሚችሉ ቃላት ተመርጠው ጥቅም ላይ ይውሉበታል እንጂ፣ እንደተገኙ አይደረደሩበትም፤ "ቁጥብ ነው" የሚያሰኘውም አንዱ ምክንያት ይሄው ነው፡፡
- ቃላቱ ጥቂት ሆነው ሰፊ ሀሳቦችን የሚያስተላልፉ፣ እምቅነትና ክረት ያላቸው ናቸው፡፡ በመሆኑም አንብቦ ለመረዳት ከባድ ነው፡፡
- በሚነበብበት ጊዜ ምቱ የተስተካከለ በመሆኑ ዜማዊ ነው፡፡
- ምት አለው፤ ማለትም አንዱን ሐረግ ለማንበብ የሚወስደው ጊዜ ቀጣዩን ሐረግ ለማንበብ ከሚወስደው ጊዜ ጋር ተመጣጣኝ ነው፡፡

ዝርው (ስድ ጽሑፍ)

- ዓረፍተነገሮች በመስመሮቹ ከመጀመሪያ እስከመጨረሻ ገጽ ተከታትለው ይጻፋሉ፡፡
- ቃላትን ስመምረጥ ጭንቀት አይታይበትም፤ ቃላት እንደተገኙ ተዝናንቶ ይጠቀማል፡፡
- አንብቦ ለመረዳት ከግጥም ይልቅ ቀላል ነው፡፡
- የግጥምን ያህል ዜማዊ አይደለም፡፡
- ምት የለውም፡፡

፬. በቡድን በቡድን ተከፋፍላችሁ፣ አንድ ግጥምና አንድ ዝርው ጽሑፍ በመያዝ ከላይ የተገለፁትን የግጥምና የዝርው ልዩነቶች በተግባር አገናዝቡ።

የዘይቤ ዓይነቶች

የዘይቤ ዓይነቶች ብዙ ናቸው። በስፋት የተለመዱትን ብንጠቅስ፣ አነፃፃሪ ዘይቤ፣ ለዋጭ ዘይቤ፣ ሰውኛ ዘይቤ፣ እንቶኔ ዘይቤ፣ ተምሳሌት ዘይቤ፣ አያዎ ዘይቤ ወዘተ የሚባሉ አሉ። ከእነዚህ ውስጥ ሶስቱን እንመለከታለን።

1. **አነፃፃሪ ዘይቤ፡-** ሁለት በአፈጣጠራቸው (ዝርያቸው) የማይመሳሰሉና የተለያዩ ነገሮችን በመውሰድ በማንፀሪያ ቃላት (እንደ፣ ያህል፣ ይመስላል ወዘተ) እየተጠቀመ የሚያነፃፅርና የሚያወዳድር የዘይቤ አይነት ነው።

   ምሳሌ፡- - ብሩክ እንደ እርግብ የዋህ ነው።
   - ሰውየው ጅብ ይመስል በልቶ አይጠግብም።
2. **ለዋጭ ዘይቤ፡-** ይህ ዘይቤ ሁለት የተለያዩ ነገሮችን ወስዶ የአንዱን ባህርይ ለሌላው በመስጠት የሚያቀርብ የዘይቤ አይነት ነው።

   ምሳሌ፡- አበበ አንበሳ ነው።
   - ሰውነቱ እሳት ሆነ።
3. **ሰውኛ ዘይቤ፡-** የሰውን ልዩ ልዩ ባህርያት፣ ድርጊትና ችሎታ ሰው ላልሆኑ ነገሮች በመስጠት የሚፈጠር ዘይቤ ነው።

   ምሳሌ፡- ቀኑ እያለቀሰ ነው።
   - "ለሰው ሞት አነሰው" አለች ቀበሮ!

፭. የሚከተሉት ግጥሞች የተጠቀሙባቸውን የዘይቤ አይነቶች አነፃፃሪ፣ ለዋጭ ወይም ሰውኛ በማለት መልሱ።

እንደ እንጉዳይ ፍላ፣ እንዳደይ አበባ፣
እንደ ችበሃ ለምልም፣ እንደዘመን ጥባ።

____

1. ለኔ አንበሳዬ ነህ፣ ከሁሉም የበላይ፣
   አንተኑ እሻለሁ፣ ከቶ ሌላም አላይ።

____

© MoE, FDRE Not to be reproduced

2. በዱልዱም ቢቀርፁት፣ ብዕር አለቀሰ፣
   ጥቁር ቀለም ሳይሆን፣ ደም እያፈሰሰ::

____

3. እኔማ ፈጀሁት፣ ብርቱ ጫማ ሆኜ፣
   ሲረማመዱብኝ፣ ዘለዓለም ባክኜ::

____

4. በኔ ይወደዳል፣ ጥርስ ከንፈርሽ፣
   አንገትሽ ብርሌ፣ አንቺ ልጅ ማርነሽ::

____

5. ነፋሱም ይናገር፣ አይኔን ያበሳጨው፣
   ካፋፉ ላይ ቆሜ፣ ቀልቤን ያታለለው፤
   ምሽቱ ይናገር፣ አይኔን የጋረደው፣
   የቅርቤን የሩቁ፣ አድርጎ ያሳየው፤
   ውርጩም ይተርከው፣ አንጀቴን የበላው፣
   አገኝህ ይመስል፣ ልቤን ያማለለው::

____

ጅምር ስንኞችን ማሟላት

ጅምር ስንኞችን የማሟላት ሥራ ሲሠራ የሚተኮርባቸው ጉዳዮች አሉ:: ከእነዚህም አንዱ የሀሳብ ቁርኝት ነው:: ለምሳሌ ግጥሙ ባለሁለት ስንኝ ግጥም ቢሆን ሁለቱ ስንኞች የሀሳብ ተያያዥነት ሊኖራቸው ይገባል:: አንደኛው ስንኝ ስለ አንድ ጉዳይ፣ ሌላኛው ስንኝ ደግሞ ስለ ሌላ ጉዳይ ሊያተኩሩ አይገባም::

ምጣኔውም፣ ሌላው ሊተኮርበት የሚገባ ነጥብ ነው:: የመጀመሪያው ስንኝ የሐረጉና የስንኙ መጠን፣ ከሁለተኛው ስንኝ የሐረግና የስንኝ መጠን ጋር የተመጣጠነ መሆን ይኖርበታል::

ሌላው የቤት ጉዳይ ነው:: የመጀመሪያው ስንኝና የሁለተኛው ስንኝ የመጨረሻ ሆሄ ወይም ድምጽ ተመሳሳይነት ሊኖራቸው ይገባል::

© MoE, FDRE Not to be reproduced

፮ የሚከተሉትን ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ ጅምር ስንኞችን በማሟላት ግጥሙን አስተካክሉ፤ ከዚያም የግጥሙን መልዕክት አብረሩ።

ምሳሌ ሀ. ተወደው የኖሩ ተወደው ያለፉ፣
ከህዝቡ ህሊና___________።
ማሟያ፦ ምንጊዜም አይጠፉ

መልዕክት፦ በመልካም ሥራቸው የተወደዱ ሰዎች ሞተውም ቢሆን አይረሱም።

ለ. አንቺ ልጅ ሞኝ ነሽ፣ ሞኝነሽ ይላሉ፣
እውነት ይመስልሻል____________።
ማሟያ፦ የነገሩሽ ሁሉ።

መልዕክት፦ አንቺ ልጅ ሞኝ በመሆንሽ ሰዎች የሚሉሽን ሁሉ እውነት የሆነ አድርገሽ ትወስጃለሽ ።

1. ሁሉም በሒደት ላይ መለወጡ አይቀርም፣
   የኖረ ይሞታል፣ ይጨልማል ________።
2. አኩርፌሽ ስቀመጥ ያው እንደ ባላንጣ፣
   ይኸው በጋው አልፎ ሌላው _______።
3. ሰውን የሚያስርበው ምንድነው? ቢሉት፣
   በማለት መለሰ ________________።
4. ተረከበ ሞፈሩን፣ ተሸከም ቀንበሩን፣
   እረስና አብላ መላ________________።
5. ጥላ ከለላዬ ብዬ ስመካብህ፣
   ______________________________።

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ማጠቃለያ

ምዕራፍ አምስት ያተኮረው ግጥም ላይ ነው፡፡ የግጥም ምንባብ አንብባችሁና፤ የተወሰኑ የግጥም ሙያዊ ቃላትም ምንነታቸው በምሳሌ ተደግፈው ቀርበውላችሁ ስለ ግጥም ከዚህ በፊት በነበራችሁ እውቀት፣ ተጨማሪ ግንዛቤ አግኝታችኋል፡፡ ጅምር ስንኞችን የማሚያ ዘዴዎች፣ የባለቤት፣ የተሳቢና የማሠሪያ አንቀጽ ምንነት፣ የዘይቤ አይነቶች (አነፃፃሪ፣ ተለዋጭና ሰውኛ)፣ እንዲሁም የግጥምና የዝርው ልዩነት ማብራሪያዎች ተሰጥተዋችሁ፣ ስለ እነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች የነበራችሁን ግንዛቤ አስፍታችኋል፡፡ ከእነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች ጋር ተያያዥነት ያላቸው መልመጃዎችም ቀርበውላችሁ ሰርታችኋል፡፡

ለተለያዩ ቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ሰጥታችኋል፤ የድምጽ መጥበቅና መላላት ስለሚያሳዩ ቃላት፣ ከተለያዩ ምንጮች ማስታወሻ ስለ ማቅረብም፣ እንዲሁ በተሰጧችሁ ማብራሪያዎችና መልመጃዎች አማካይነት ግንዛቤያችሁን አስፍታችኋል፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች

1. ከግጥም ሙያዊ ቃላት መካከል ሐረግ፣ ስንኝ፣ ቤት፣ አንጓ፣ ምን እንደሆኑ ግለጹ፡፡
2. በዓረፍተነገር ውስጥ ባለቤትና ተሳቢ የሚሆኑት ስሞች፣ ማሠሪያ አንቀጽ የሚሆኑት ደግሞ ግሦች መሆናቸውን አጢናችኋል? እስኪ ዓረፍተነገር ሥሩና ከላይ የተገለፀውን ሀሳብ አገናዝቡ፡፡
3. “ግጥምን ይበልጥ ውብና መልዕክቱንም ብሩህ የሚያደርጉት፣ የሚመረጡ ቃላትና የሚጠቀምባቸው ዘይቤዎች ናቸው፡፡” የሚለውን አባባል ትክክለኛነት የሚያሳይ ግጥም ምረጡና አብራሩ፡፡
4. ንግግር የሚያዳምጥ ሰው፣ ከንግግር ማስታወሻ ለመያዝ ቢፈልግ፣ ምን ማድረግ አለበት?
5. አንድ ሰው የቃል ጥናት ንግግር ለማዘጋጀት የሚጠቅሙት ምን ምን ተግባራት ናቸው?

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ አምስት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተገነዘባችሁ የምታመሳክሩበት ሰንጠረዥ ቀርቧል። በዚሁ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመገንዘባችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(√) ፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?) ሙሉ ለሙሉ ካልተገነዘባችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ሰንጠረዡን አሟሉ።

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥቦች	(√)	(?)	(x)
1	ግጥምን ዜማውን ጠብቄ ማንበብ ችያለሁ።			
2	የግጥም ሙያዊ ቃላትን በተግባር ለይቼ መጠቀም ችያለሁ።			
3	ጅምር ስንኞችን በተገቢ ሐረጋት አሟልቼ መልዕክቱን አገልፃለሁ።			
4	አጭር ግጥምን ወይም ዝርው ፅሑፍን በቃል አጥንቼ የማቅረብ አቅም አግኝቻለሁ።			
5	በግጥም ውስጥ ያሉ ዘይቤዎችን ለይቼ ማውጣት ችያለሁ።			
6	ከዓረፍተነገር ባለቤት ተሳቢና ማሠሪያ አንቀፅ ለይቼ ማውጣት ችያለሁ።			
7	ከተለያዩ ምንጮች መረጃዎችን በማስታወሻ እንዴት መያዝ እንዳለብኝ ተረድቻለሁ።			

፪. ከዚህ በላይ በሰንጠረዡ የ(?) እና የ(x) ምልክቶችን ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትረዷቸው ድረስ፣ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ።

© MoE, FDRE Not to be reproduced